

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра німецької мови

Дипломна робота магістра

з теми

**МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ СТРАТЕГІЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ**

Виконала: студентка II курсу групи Nim1-M19
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (німецька))
за освітньою програмою Німецька мова і зарубіжна література
з додатковою спеціальністю 014 Середня освіта
(Мова і література (англійська))

Шимкова Богдана Сергіївна

Керівник:

Боднарчук Т.В., кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри німецької мови

Рецензент:

Марчишина А.А., доктор філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови

Кам'янець-Подільський

2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКА В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	7
1.1. Трактуювання понять «компетентність», «стратегія», «стратегічна компетентність» у науковій літературі.....	7
1.2. Учень закладу загальної середньої освіти III ступеня як суб'єкт навчальної діяльності.	19
Висновки до першого розділу.....	30
РОЗДІЛ 2 СТРАТЕГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОДИН ІЗ КОМПОНЕНТІВ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	32
2.1 Стратегії оволодіння іноземною мовою та їх класифікація	32
2.2 Стратегічна компетентність як один із компонентів іноземної комунікативної компетентності.....	44
Висновки до другого розділу	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ 3 МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ	53
3.1 Підходи, методи та цілі формування стратегічної компетентності.....	53
3.2 Формування стратегічної компетентності в процесі засвоєння мовного матеріалу	63
3.3 Стратегічна компетентність в процесі формування мовленнєвих навичок... ..	74
3.4 Використання стратегій для формування лінгвосоціокультурної компетентності	83
Висновки до третього розділу	87
ВИСНОВКИ.....	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	94
ДОДАТКИ.....	103

ВСТУП

Пріоритети у сфері сучасної освіти передбачають зростання особистісної активності учнів, здатних до моделювання власної навчальної діяльності та самореалізації в ній. Оскільки учні старшої школи є майбутнім потенціалом вищої освіти, особливого значення набуває формування стратегічної компетентності, адже від того якими знаннями озброює школа своїх випускників залежить не тільки їх загальний рівень культури та здатність орієнтуватися у житті, а й навчання у системі вищої школи. Стрімкі зміни, які наразі відбуваються в освіті вимагають від учнів здатності до автономного навчання, перевагою якого є підхід, де центром виступає учень. У той же час, у навчанні залишається традиція, коли домінуючу роль займає вчитель, який є основним джерелом інформації на уроці, що, у певній мірі, суперечить сучасним вимогам загальної середньої освіти. Оскільки не можливо передбачити усі можливі ситуації у навчанні, необхідно формувати особистісні ресурси учнів. У зв'язку з цим виникає потреба розвитку здатності учнів до автономного навчання, яке передбачає застосування ефективних стратегій. У системі європейського освітнього простору стратегія є однією із основних категорій навчання, яка вказує на необхідність формування особистісного потенціалу, здібностей, здатності до самостійного оволодіння іноземною мовою для задоволення свої комунікативних потреб. Все вищесказане визначає **актуальність** нашого дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Вибір напряму дослідження зумовила тема «Формування професійної компетентності вчителя іноземних мов» (державний реєстраційний номер 0102U102986), яка виконується в межах плану науково-дослідної роботи кафедри німецької мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка).

Метою дослідження є виявити особливості формування стратегічної компетентності учнів старшої школи та розробити практичні рекомендації та вправи для формування іншомовної стратегічної компетентності старшокласників в процесі вивчення німецької мови.

Для досягнення мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- розглянути трактування понять «стратегія» і «стратегічна компетентність» у науковій літературі;
- проаналізувати вікові особливості старшокласників;
- визначити місце стратегічної компетентності у структурі іншомовної комунікативної компетентності та описати її складники;
- описати підходи, методи та цілі формування стратегічної компетентності;
- розробити систему вправ, що забезпечують формування та розвиток стратегічної компетентності в процесі вивчення німецької мови.

Об'єктом дослідження є процес формування стратегічної компетентності старшокласників, як складової частини іншомовної комунікативної компетентності.

Предметом дослідження є особливості формування стратегічної компетентності у старшокласників, яка забезпечує успішне засвоєння іншомовного матеріалу.

Методи дослідження. Характер дослідження зумовив необхідність комплексного використання різних методів. Для розв'язання поставлених завдань у магістерській роботі застосовувались різні методи дослідження, а саме: теоретичні: загальнонаукові (аналіз, синтез, класифікація, порівняння, систематизація та узагальнення) – з метою аналізу стану досліджуваної проблеми у науковій літературі, уточнення сутності базових понять дослідження, визначення складових стратегічної компетентності старшокласників; емпіричні: діагностичні (спостереження, бесіда) – з метою визначення ефективності застосування різноманітних стратегій у навчальному процесі та визначення рівня сформованості стратегічної компетентності старшокласників.

Практичне значення одержаних результатів магістерського дослідження полягає у можливості використання її результатів у лекційних курсах та на

практичних та лабораторних заняттях із методики навчання іноземних мов (німецької та англійської) у закладах загальної середньої освіти III ступеня.

Апробація роботи. Основні положення магістерського дослідження обговорювалися чотирьох наукових та науково-практичних конференціях: II Всеукраїнська наукова конференція «Іноземна мова у полікультурному просторі: досвід та перспективи» (м. Кам'янець-Подільський, 9 квітня 2020 року); наукова конференція студентів і магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка за підсумками науково-дослідної роботи в 2019 році (м. Кам'янець-Подільський, 22-23 вересня 2020 року); Всеукраїнська науково-практична онлайн-конференція «Актуальні питання початкової освіти: досвід, реалії, перспективи» (м. Кам'янець-Подільський, 15-16 жовтня 2020 року); II Міжнародна науково-практична конференція «Мова та мовлення: лінгвокультурологічний, комунікативний та дидактичний аспекти» (Кам'янець-Подільський, 19-20 листопада 2020 року).

Публікації. Результати дослідження висвітлені у 3-х статтях:

1. **Шимкова Б.С.** Стратегічна компетентність у процесі засвоєння старшокласниками лексичного матеріалу. *Іноземна мова у полікультурному просторі: досвід та перспективи* : збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Кам'янець-Подільський, 9 квітня 2020 р. / редкол. Т.В. Калинюк (відп. ред.) та ін. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2020. С. 159-163.

2. **Шимкова Б.С.** Роль стратегічної компетентності в процесі засвоєння старшокласниками граматичного матеріалу. *Збірник наукових праць студентів та магістрантів факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Випуск 13. Кам'янець-Подільський: Видавець Панькова А.С. С. 69-70.

3. **Шимкова Б.С.** Вправи для розвитку метакогнітивних стратегій планування навчальної діяльності учнів. *Мова та мовлення: лінгвокультурологічний, комунікативний та дидактичний аспекти*: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кам'янець-

Подільський, 19-20 листопада 2020 р. / редкол. Т.В. Калинюк (відп. ред.) та ін. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2020. С. 182-184.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, де визначені актуальність, мета та завдання, об'єкт і предмет, методи та практична цінність дослідження; з трьох розділів, висновків до розділів та загальних висновків, списку використаних джерел (87 найменувань). Загальний обсяг роботи – 112 сторінок, з них основного тексту – 93 сторінки.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження підтверджує актуальність формування стратегічної компетентності учнів старшої школи та дозволяє зробити наступні висновки:

Щодо першого завдання – розглянути трактування понять «стратегія» і «стратегічна компетентність» у науковій літературі, виявлено, що поняття «стратегія» більшість науковців розуміють як дії або кроки, що сприяють придбанню, збереженню, відновленню і використанню інформації.

коли учні починають усвідомлювати власні навчальні процеси і здійснюють певний контроль над ними, вони, більш мотивовані, щоб вчитися, мають краще почуття самоефективності або впевненість у власних здібностях до навчання, сприймають себе більш здатними досягти успіху в навчанні, ніж ті, які не знають, як ефективно використовувати стратегії.

Стратегічна компетентність – досконале володіння стратегіями спілкування, які використовуються, щоб компенсувати недоліки у ньому, викликані наявними умовами ситуації спілкування, або недостатньою компетентністю співрозмовників в одній або декількох сферах комунікативної компетенції, і також щоб підвищити ефективність процесу спілкування.

У магістерському дослідженні ми проаналізували основні передумови формування стратегічної компетентності учня-старшокласника у процесі вивчення іноземної мови, що було другим завданням нашого дослідження.

Розглянуто і проаналізовано особистість старшокласника як суб'єкта навчальної діяльності, зокрема, вікові особливості (мислення, пам'ять, емоційну сферу). Зміст навчальної діяльності учня-старшокласника детально проаналізовано у розрізі особистісно-діяльнісного, управлінського, мотиваційного, рефлексивного, проєктного та компетентісно-орієнтованого підходів до навчання та схарактеризовано стратегії у розрізі цих підходів.

Виявлено, що високий інтелектуальний, моральний та фізіологічний розвиток дозволяє робити більший акцент на самостійній розумовій та творчій діяльності, що є позитивним для ефективного формування стратегічної

компетентності. Високий рівень сформованості стратегічної компетентності виступатиме одним із засобів пізнавальної діяльності учня, збільшення його мотивації, бажання до успіху.

Третім завданням дослідження було визначити місце стратегічної компетентності у структурі іншомовної комунікативної компетентності та описати її складники.

Виявлено, що стратегічна компетентність надзвичайно важлива для вивчення іноземної мови, оскільки вона пронизує всі складові іншомовної комунікативної компетентності та допомагає співвідносити комунікативні дії з метою спілкування і використовуваними мовними засобами.

Існують різноманітні класифікації стратегій для оволодіння іншомовною комунікативною діяльністю. Низка науковців у сфері, педагогіки, психології, методології та соціології розробили структуру стратегічної компетентності до складу якої входять: прямі й непрямі групи стратегій у складі: загальнонавчальної (метакогнітивних, соціальних, афективних, когнітивних, компенсаторних та стратегій запам'ятовування), комунікативної (стратегій досягнення) і соціальної груп стратегій (соціально-афективних).

У роботі використано класифікацію українських методистів, які розрізняють навчальні та комунікативні стратегії. Серед навчальних виділяють прямі (оволодіння мовним матеріалом, оволодіння мовленнєвими компетентностями, які пов'язані із стратегіями запам'ятовування та когнітивними стратегіями) та непрямі (соціальні, афективні та метакогнітивні – керування, планування та самоконтроль або самооцінка результатів). Комунікативні або компенсаторні стратегії тісно пов'язані із непрямими, оскільки вони також включають соціальні, афективні та метакогнітивні, як і непрямі стратегії.

Описано підходи, методи та цілі формування стратегічної компетентності старшокласників, що було четвертим завданням дослідження.

У роботі акцентовано увагу на таких підходах до формування стратегічної компетентності як когнітивний, холістичний та комунікативний.

Щодо цілей формування стратегічної компетентності старшокласників, то вони полягають у систематизації та удосконаленні стратегій, з якими учні ознайомилися раніше та формуванні готовності використовувати ці стратегії при вивченні іноземної мови і після закінчення школи.

Для формування стратегічної компетентності старшокласків запропоновано використання традиційних методів-способів, тобто методів у вузькому смислі: на етапі презентації – учитель пояснює суть і значення певної стратегії для успішного оволодіння іншомовним матеріалом, формування комунікативних навичок, а учень ознайомлюється із даною стратегією і способами оперування нею; на етапі тренування і практики учитель організовує, а учні здійснюють вправління у застосуванні певної стратегії для формування та удосконалення іншомовних знань, навичок та вмінь. З метою контролю засвоєння певної стратегії учитель спостерігає за вміннями учнів користуватися нею, а учні оцінюють її ефективність при оволодінні іншомовними знаннями та формуванні та удосконаленні іншомовних навичок.

Виявлено, що особливістю формування стратегічної компетентності є її циклічність. Кожен з циклів представляє певні етапи: усвідомлення й аналіз власних стратегій; розширення діапазону у результаті колективного обговорення та власних спостережень; ознайомлення з іншими стратегіями; тренування нових стратегій та індивідуальний вибір найбільш ефективних; використання «замираючих підказок»; підбиття підсумків про стратегії, які учень вважає за потрібне використовувати.

П'яте завдання передбачало розробити систему вправ, що забезпечують формування та розвиток стратегічної компетентності в процесі вивчення німецької мови.

Розроблено систему вправ для розвитку умінь учнів використовувати стратегії в процесі засвоєння мовного матеріалу. Це вправи для розвитку умінь у використанні стратегій планування, оцінювання, моніторингу; для розвитку умінь у використанні когнітивних стратегій та для розвитку умінь у використанні мнемічних стратегій. Визначено, що уміння учнів ефективно використовувати

метакогнітивні, когнітивні та мнемічні стратегії, знання про навчальні стилі, уміння управляти навчальною діяльністю є основним критерієм успішного оволодіння мовного матеріалу.

Процес формування мовленнєвих навичок поділений на чотири етапи: говоріння, аудіювання, читання та письмо.

Для формування стратегічної компетентності в аудіюванні нами була запропонована система вправ, яка націлена на формування лексичних, фонетичних і граматичних навичок аудіювання текстів різних жанрів; розвиток здібностей до синхронізації слухового сприймання з веденням нотаток; розвиток критичного аудіювання, висловлювання власної думки щодо почутої інформації. Для успішного виконання цих вправ ми пропонуємо наступні стратегії: компенсаторні, навчальні, когнітивні, метакогнітивні стратегії запам'ятовування.

У процесі навчання читання у студентів формуються вміння керувати рецептивними стратегіями. Як активний процес розуміння, читання вимагає ефективних стратегій: «знизу-догори», «згори-донизу», узагальнення, смислове згорання текстової інформації, планування, синтез, тощо. Розроблені нами вправи тренують вміння передбачати основну думку тексту за її структурними елементами, яке вимагає соціокультурної стратегії; стимулюють розуміння тексту з активізацією мовного та мовленнєвого матеріалу, що передбачає використання рецептивних стратегій та стратегій смислової компресії.

Навчання говоріння відбувається в ході тренувань прямих та непрямих стратегій в діалогічному та монологічному мовленні, який реалізовується в комплексі наступних вправ: вправи на розвиток вмінь застосовувати стратегії запам'ятовування, когнітивні та компенсаторні стратегії, метаконітивні та соціальні стратегії.

Формування навчання ми пропонуємо реалізувати за допомогою креативного письма, у ході навчання якого залучаються такі види стратегій: компенсаторна, дискурсивна та метакогнітивна. Ці стратегії впливають на

активізацію вмінь висловлювати свої думки у писемній формі та забезпечують змістовно-логічну цілісність тексту.

Формування лінгвосоціокультурної компетентності старшокласника як елементу комунікативної компетентності є пріоритетом при вивченні іноземної мови і також передбачає використання різноманітних стратегій. У цьому аспекті наведено приклади вправ для формування стратегій аналізу, систематизації та планування, які формуватимуть в учнів уміння вільно орієнтуватися в різних типах культур, адекватно інтерпретувати різні комунікативні явища, обирати стратегії взаємодії для вирішення особистих питань у різних типах сучасного міжкультурного діалогу культур.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азимов Э. Г. Словарь методических терминов (теория и практика преподавания языков). СПб : Вид-во Златоуст, 1999. 472 с.
2. Андреева Г. М. Психология социального сознания. М. : Аспект Пресс, 2005. 302 с.
3. Антонова О. Є., Маслак Л. П. Європейській вимір компетентнісного підходу та його концептуальні засади: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. С. 81-109.
4. Ариян М. А. Повышение самостоятельности учебного труда школьников при обучении иностранным языкам. *Иностранные языки в школе*. 1999. № 6. С. 17-21.
5. Безруких М. М., Ефимова С. П. Знаете ли вы своего ученика. Проблемы психологической адаптации. М. : Просвещение, 1996. 200 с.
6. Бим И. Л. Личностно-ориентированный подход – основная стратегия. *Иностранные языки в школе*. 2002. № 2. С. 11-15.
7. Бібік Н.В. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*: Бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О.В. Овчарук. Київ: «К.І.С.», 2004. С. 45-50.
8. Білоножко Н. Є. Методика формування стратегічної англомовної компетенції старшокласників у процесі засвоєння лексико-граматичного матеріалу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ. нац. ун-т. Київ, 2010. 233 с.
9. Большой толковый словарь русского языка / гл. ред. С. А. Кузнецов. СПб. : Норинт, 1998. 1535 с.
10. Бондар С. Компетентність особистості – інтегрований компонент навчальних досягнень учня. *Біологія і хімія в школі*. 2003. № 2. С. 8-9.
11. Варданян Ю. В. Строение и развитие профессиональной компетентности специалиста с высшим образованием (На материале подготовки педагога и

- психолога): автореф. дис. на соискание научн. степень д-ра пед. наук: 13.00.01. М., 1999. 38 с.
12. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. 1440 с.
 13. Волков Б. С. Психология ранней юности : учеб. пособие. М.: ТУ «Сфера», 2001. 94 с.
 14. Гаун О. Ф. Формирование коммуникативной компетенции учащихся на уроках немецкого языка: URL: <http://72.14.221.104/search?q=cache:hx3xvklOd8oJ:old.teacher.org.ru/document/565/1203+%D0%93%D0%B0%D1%83%D0%BD+%D0%A4%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5+%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BC%D1%83%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B9&hl=uk&ct=clnk&cd=1&gl=ua> (дата звернення: 20.10.2020).
 15. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. *Вища освіта України*. 2008. № 3. С. 23-30.
 16. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти від 17. 01.2004. *Іноземні мови в навчальних закладах*. 2004. № 1. С. 10-20.
 17. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; голов. ред. В. Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
 18. Зимняя И. Я. Педагогическая психология : Учебник для вузов. М. : Логос, 2000. 175 с.
 19. Зимняя И.А. Ключевые компетентности – новая парадигма результата образования. *Высшее образование сегодня*. 2003. №5. С.34-42.
 20. Каспарова М. Г. Каковы интеллектуальные возможности взрослого обучаемого. URL: <http://kitaygorodskay.ru/article2.htm> (дата звернення 15.09.2020).

21. Климов Е. А. Индивидуальный стиль деятельности. Психология индивидуальных различий. Тексты / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. М.: Изд-во МГУ, 1982. С. 74-77.
22. Компетентнісний підхід до підготовки педагогів у зарубіжних країнах : теорія та практика : монографія / Н. М. Авшенюк, Т. М. Десятов, Л. М. Дяченко, Н. О. Постригач, Л. П. Пуховська, О. В. Сулима. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 280 с.
23. Компетенція. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 12.08.2020).
24. Костіна В.В. Засоби управління навчально-пізнавальною діяльністю школярів. *Наукові записки*. Вип. 32. Ч. II. (Серія: Педагогічні науки). Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2001. С. 64-69.
25. Костюк Г. С. Избранные труды [под ред. Л. Н. Прокопиенко], АПН. СССР М. : Педагогика, 1988. 301 с.
26. Крайг Г. Психология развития. 7-е междунар. изд-е. СПб : Питер, 2001. 992 с.
27. Краснощекова Г. А. Формирование стратегической компетенции у студентов неязыковых вузов. URL: <http://pn.pglu.ru/index.php?module=subjects&func=viewpage&pageid=167>. (дата звернення: 9.08.2020)
28. Кухаренко О.В. Навчання у житті школяра: сучасний зміст шкільної програми та перспективи її зміни в майбутньому. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. №2. 2012. С. 43-54.
29. Кучай О. Компетенція і компетентність - відображення цілісності та інтеграційної суті результату освіти. *Рідна школа*. 2009. № 11. С. 44-47.
30. Латинско-русский словарь / ред.. И.Х. Дворецкий. М.: Русский язык, 1976. 720 с.
31. Лець Ю.А. Особливості розвитку особистості у ранньому юнацькому віці в умовах формування суб'єкта учбової діяльності у системі розвивального

- навчання. *Наукові записки Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України*. Київ. 2007. № 32. с. 143-146.
32. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін. / за загальн. ред. С.Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2013. 590 с.
 33. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка. Навчальний посібник. 5-е видання, доповнене і перероблене К.: [б. в.], 2007. 656 с.
 34. Мурачковский Н. И. Как предупредить неуспеваемость школьников. Минск: Нар. асвета, 1977. С. 4-30.
 35. Немов Р. С. Психология. В трех книгах. Книга первая. Общие основы психологии. М. : ВЛАДОС, 1998. 688 с.
 36. Общеввропейские компетенции владения иностранным языком: Изучение, преподавание, оценка. Департамент современных языков. Страсбург, 2001. 256 с.
 37. Олійник Т. О. Особливості формування навчально-стратегічної компетентності. *Іноземні мови*. 2013. № 4. С. 9–20.
 38. Онегина Н. Формирование коммуникативной и межкультурной компетенции у студентов 1-го курса. URL: <http://hghltd.yandex.com/yandbtm?url=http%3A//www.utmn.ru/frgf/No16/text16.htm&text=%F1%F2%F0%E0%F2%E5%E3%E8%F7%E5%F1%EA%E0%FF+%EA%EE%EC%EF%E5%F2%E5%ED%F6%E8%FF&reqtext=%28%F1%F2%F0%E0%F2%E5%E3%E8%F7%E5%F1%EA%E0%FF%3A%3A45848+%26+%EA%EE%EC%EF%E5%F2%E5%ED%F6%E8%FF%3A%3A153400%29//6&dsn=165&d=929954> (дата звернення: 10.10.2020)
 39. Орлов Ю. М., Творогова Н. Д., Косарев И. И. Психологические основы воспитания и самовоспитания. М. : Педагогика. 1994. 63 с.
 40. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін. за ред. З. Н. Курлянд. К. : Знання, 2005. 399 с.

41. Пиаже Ж. Избранные психологические труды. М. : Междунар. пед. акад., 1969. 659 с.
42. Пометун О. Запровадження компетентнісного підходу – перспективний напрям розвитку сучасної освіти. Вісник. 2004. №22
43. Посацький О.В. Психологічний аналіз образу майбутнього в старшокласників. *Наука і освіта*: матеріали конференції. Одеса, 2004. С. 227-230.
44. Потапчук Л.В. Психологічна зрілість – основа професійного становлення старшокласників. *Наукові записки. (Сер.: Психологія. Педагогіка)*. Острог, 2000. Вип 1. С. 66-70.
45. Програма розвитку ООН (ПРООН) / проект: веб-сайт. URL: ukraine.unv.org/nc/ua/shcho-mi-robimo/print.html (дата звернення: 20.05.2020).
46. Професійна освіта : Словник: навч. посібник / Укладачі С.У. Гончаренко та ін. За ред. Н.Г. Ничкало. К. : Вища школа, 2000. 380 с.
47. Равен Дж. Педагогическое тестирование: Проблемы, заблуждения, перспективы: Пер. с англ., Изд. 2-е, испр. М.: «Когито-Центр», 2001. 142 с.
48. Разработка эффективных проектов: Концепции навыков мышления. Стратегии обучения. URL: http://www97.intel.com/ru/ProjectDesign/ThinkingSkills/ThinkingFrameworks/Learning_Styles.htm(дата звернення: 17.08.2020).
49. Рейпольська О. Д. Педагогічні умови мовленнєвого розвитку у дітей у різновіковій групі дитячого садка (на матеріалі англійської мови) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед наук : спец. 13.00.08. 2004. 21 с.
50. Руда Н.Л. Тенденції прояву мотивації отримання знань та оцінок у старшокласників з різною навчальною успішністю. *Психологія і суспільство*. 2005. №3. С. 115-123.
51. Селевко, Г. Компетентности и их классификация. *Народное образование*. 2004. № 4. С. 138-143.

52. Словник іншомовних слів / уклад.: С.М. Морозов, Л.М. Шкарапута. К.: Наукова думка, 2000. 680 с.
53. Сметанникова Н. Н. Значение чтения для решения задач образования (о роли и месте преподавателя в средней и высшей школе). URL: <http://www.rusreadorg.ru/issues/smetannikova/2.htm> (дата звернення: 20.11.2020).
54. Татур Ю. Г. Компетентносный подход в описании результатов и проектировании стандартов высшего профессионального образования: материалы ко второму заседанию методологического семинара. М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. 16 с.
55. Федоренко Ю. П. Формування у старшокласників комунікативної компетенції в процесі вивчення іноземної мови : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед наук : спец. 13.00.09. Луцьк. 2005. 22 с.
56. Фрицлер А. А., Прохорец Е. К., Майер А. К. К вопросу об инновационных технологиях обучения иностранным языкам. URL: Режим доступа : <http://aeer.cctpu.edu.ru/winn/magazine/m2/st18.pdf> (дата звернення: 15.10.2020).
57. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования. *Народное образование*. 2003. № 2. С. 58-64.
58. Хуторской А. В. Определение общепредметного содержания и ключевых компетенций как характеристика нового подхода к конструированию образовательных стандартов. URL: <http://www.eidos.ru/journal/2002/0423.htm> (дата звернення: 17.08.2020).
59. Хуторской А. В. Технология проектирования ключевых и предметных компетенций. *Интернет-журнал «Эйдос»*. 2005. 12 декабря: веб-сайт. URL: <http://www.eidos.ru/journal/2005/1212.htm> (дата звернення: 15.08.2020)

60. Щепилова А. В. Когнитивный принцип в обучении второму иностранному языку: к вопросу о теоретическом обосновании. *Иностранные языки в школе*. 2003. № 2. с. 4-11.
61. Щерба Н. С. Підготовка майбутнього вчителя до формування в учнів іншомовної стратегічної компетенції: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир. держ. ун-т. Житомир, 2009. 345 с.
62. Bachman L. F. *Fundamental Considerations in Language Testing*. Oxford, 1990. 118 p.
63. Bialystok E. *Communication strategies*. Blackwell Oxford. 1990. 266 p.
64. Brown, H. D. *Principles of Language Learning and Teaching* (4 ed.). N.Y.: Pearson, 1980. 340 p.
65. Canale M. and Swain M. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. URL: http://www.developingteachers.com/articles_tchtraining/strat1_sarn.htm (Last accessed: 5.05.2020)
66. Carton A. S. Inferencing: a Process in Using and Learning Language. *The Psychology of Second Language Learning*. Cambridge: Cambridge University Press, 1971. P. 45-58.
67. Charaudeau P. *Langage et discours*. Paris: Hachette, 1983. 154 p.
68. Cohen A. *Cognitive and motivational aspects of action: Selected rev.papers*. Great Britain: W. Hacker, 1994. 173 p.
69. Ek J. A. van, Trim L. M. *Threshold Level Cambridge*. Great Britain: CUP, 1992. 104 p.
70. Ellis R. *Understanding second language acquisition*. Oxford: Oxford University Press, 1987. 529 p.
71. Faerch C., Kasper G. Plans and strategies in foreign language communication. *Strategies in interlanguage communication* / C. Faerch, G. Kasper (eds.). Harlow: Longman, 1983. P. 20-60.

72. Foxon M., Richey R. C., Roberts R. C., Spannaus T. W. Training Manager Competencies: The standards (3rd Ed.). Syracuse, NY: ERIC Clearinghouse on Information and Technology, 2003. 177 p.
73. Hymes D. Vers la competence de communication. Paris: Hetier, 1984. 219 p.
74. Larsen-Freeman D. Learning strategy training, cooperative learning, and multiple intelligence. Techniques and principles in language teaching. Oxford : Oxford University Press. 2000. 189 p.
75. Lewis M. The Lexical Approach. London : Teacher training. 1997. 170 p.
76. Livingston J. A. Effects of metacognitive instruction on strategy use of college students: unpublished manuscript. Buffalo: State University of New York, 1996. 349 p.
77. Mariani L. Developing Strategic Competence : towards Autonomy in Oral Interaction. URL: <http://www.learningpaths.org/papers/papercommunication.htm> (Last accessed: 3.6.2020).
78. New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language. Danbury: Lexicon Publications Inc., 1993. 1248 p.
79. O'Malley J. M. Chamot A. U. Learning Strategies in Second Language Acquisition. Cambridge: Cambridge University Press. 1990.
80. Oxford R. Language learning strategies: What every teacher should know. Boston: Heinle & Heinle, 1990. 342p.
81. Riding R. J., Tarrown E. Cognitive styles and Learning Strategies. London : David Fulton Publishers, 1998. 217 p.
82. Rogers A. Teaching Adults. Maidenhead Philadelphia Open University Press : Biddles Ltd, 2003. 296 p.
83. Rubin J. Learner strategies: Theoretical assumptions, research history and typology. *Learner strategies in language learning* / A. Wenden, J. Rubin (eds.). NJ : Prentice-Hall, 1987. P. 15-30.
84. Rychen D. S., Salgani L. H., Rychen D. S. Definition and Selection of Competencies (DESECO): *Theoretical and Conceptual Foundations. Strategy paper*. Neuchatel, Switzerland: Swiss Federal Statistical Office, 2002. 27 p.

85. Stern H. H. Analysis and Experiences a Variables in Second Language Pedagogy. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. 217 p.
86. Stevick E. Memory, meaning and method. Massachussets : Newbury House, Rowly, 1976. P. 32-49.
87. The Concise Oxford English – Russian Dictionary / ed. by Paul Falla. Oxford: Oxford University Press, 2001. 1007 p.